

[Undervisningsministeren.]

det forjagede Tempo. Der var en Tid, da visse Blade i hvert Fald søgte at soignere deres Sprog og gøre det fuldkommen rigtigt i alle Henseender, ortografisk, grammatikalsk, syntaktisk. Nu gaar det saa hurtigt, der er næsten ikke Tid dertil, man forsummer den Side. Ordene „de“ og „dem“ forveksles stadig.

Jeg søgte en Gang at lære mine Journalister at bruge dem rigtigt, men det var meget svært. Jeg har som Redaktør prøvet at optræde som Dansklerer, men jeg opgav det, det var ikke til at gennemføre, det blev kun til nogle Forsøg.

Jeg foreholdt dem de to klassiske Eksempler paa, hvordan „de“ og „dem“ ikke skal bruges; saa husker man det jo bedre. I „Den tapre Landsoldat“ af P. Faber staar der: „Naar dem, vi stole paa, i Krigen monne gaa“; det hedder paa Dansk: Naar de, vi stole paa, o. s. v. Vi har det modsatte i Oehlschlägers: „Underlige Aftenluft“, naar han sidder ved Halle, eller hvor det var, ved Floden Saale, og Møen synger i den stille Sommernat, og han hører disse Toner paa Tysk: bedre, skønnere maaske, ak, men det er ikke de, som jeg hørte i min Barndom af min Moder. Der hedder det „dem“; det andet er Tysk.

Det har jeg søgt at gøre Folk begribeligt; men her fra denne Talerstol, hvorfra dog det bedste Dansk skulde tales, hører man stadig Folk sige „de“, hvor det skulde hedde „dem“; og „dem“, hvor det hedder „de“; der er nogle, der gør det ligefrem systematisk.

Eller hvor tidt har vi ikke hørt en Vending som: „jeg skal ikke nægte andet end at“, hvor det hedder „jeg skal ikke nægte at“ eller „jeg skal ikke sige andet end at“. Det kan være beslægtet med Fortalelse, men det er en almindelig Sprogfejl. Jeg vil ikke tale om, at det uskønne „fordi“ bruges atter og atter, skønt det hedder „fordi“, heller ikke om, hvad jeg har beklaget atter og atter overfor mine Journalister, at vore gode gamle Ord „skønt“, „endskønt“, „omendskønt“ forsvinder mere og mere, og man siger „trods det at“. Jeg har Gang paa Gang strøget „trods det at“ ud og skrevet „skønt“ i Stedet for, men „skønt“ synes at være ved at glide ud af Sproget. „Hvad“ er ved at forsvinde; man bruger „det, som“ eller „det, der“, uskønt, to Ord i Stedet for eet klangfuldt Ord, o. s. v., o. s. v.

Eller Syntaksen, hvor det var en Dødssynd i min Skoletid at gøre Hensynsordet i den aktive Sætning til Grundord i

den passive Sætning; nu bruges det saaledes overalt i dansk Sprog, i Tale, i Pressen, af Forfattere, overalt, men da jeg en Gang overfor en Sprogmand beklagede mig over det, sagde han: Aa, vær rolig, Madvig sagde en Gang i 1848: „han tilstodes en Boggave“. Det har selv denne store Sprogmand kunnet gøre, hvor det naturligvis ikke var „han“, der tilstodes Boggaven, men Boggaven, der tilstodes „ham“: han fik den tilstaaet, der blev tilstaaet ham; det eneste, der ikke er rigtigt, er „han tilstodes en Bog“, „han blev foræret“; det er udansk. Men det er en Udvikling i engelsk Retning, og derfor er vel ogsaa Professor Jespersen glad ved den.

Og saa vender jeg tilbage til Traaden. Jeg vil sige til det ærede Medlem Hr. Vesterager, at Sproget lever jo og er i Udvikling. Hvad der var rigtigt for 50 Aar siden, i min Skoletid, behøver ikke længere at være rigtigt nu. Sproget er en levende Organisme. Man kan beklage, om Udviklingen fører mod det uskønnere og ikke mod det skønnere, mod det urigtige og ikke mod det rigtige. Men Sproget er noget levende, og til syvende og sidst skal man ikke være Pedant; til syvende og sidst er det dog ikke det, det kommer an paa.

For samtidig med, at jeg har siddet og moret mig over disse Sprogfejl og somme Tider har noteret dem op — der var navnlig en Justitsminister, som det kunde være ganske morsomt at have et stenografisk Referat af —, men i det stenografiske Referat i Rigsdagstidenden forekommer disse Fejl jo aldrig; der forsvinder de; for Stenograferne kan meget bedre Dansk end Rigsdagsmændene. Men til Gengæld — maa jeg sige — til Gengæld forsvinder Livet og Aanden; og det er dog Livet og Aanden, det kommer an paa. Jeg har siddet mange Gange her og beundret og glædet mig over Talere, hvis Taler, selv om de vrimlede af Sprogfejl, dog lyste af Vid og Aand eller var gennemtrængt af Sagkundskab. Og det er dog det, det kommer an paa. Derfor skal vi vist ikke lægge alt for megen Vægt paa disse Klager over, at Læsning, Skrivning og Regning forsømmes.

Det ærede Medlem Hr. Hartvig Frisch var inde paa disse Spørgsmaal og gik dybere ind paa dem, end man plejer at gøre. Og det ærede Medlem havde Ret. Man siger: Det er det eneste, det gælder; det er dog det, det kommer an paa fremfor alt andet; lad os dog blive fri for Fagtrængselen og blot lære Børnene Læsning,